

Andrias Høgennis grundlovstale

Taler

Andrias Høgenni
Filminstruktør og
manuskriptforfatter

Dato

5. juni 2026

Sted

Svanninge Bakker, Faaborg

1 Tak for ordet.

*Eg skar mitt navn í grein tað hvítu,
og bjørkin tók tað í sín favn,
5 tá borkur vaks, varð merkið lítið,
og loksins hvarv tað heila navn.*

10 Dette er første vers i den færøske salme “Eg skar mitt navn” skrevet i 1901 af nationalhelten Jóannes Patursson, som har den samme politiske betydning på Færøerne som Stauning og Steinke har i Danmark.

Selvom Jóannes Patursson aldrig bestred den øverste politiske ledelse på Færøerne, så stiftede han øernes første selvstændighedsparti. Han var en stor forkæmper for det færøske sprog, den færøske kultur og selvforståelse.

15

Og så var han en kritiker af den danske grundlov. Ikke fordi at han ønskede den afskaffet, men fordi at han mente, at den ikke egnede sig som fundament for det flernationale rige rigsfællesskabet er. Og hans kritik blev fremsat på den bedste måde, den kan fremsættes på: Gennem aktiv og konstruktiv deltagelse.

20

Jóannes Patursson stillede op til og blev valgt ind i det danske Folketing. Han skrev også politiske bøger på dansk, fordi han ville tage den besværlige demokratiske samtale om det færøske perspektiv. Selvom det var svært.

25

Da Janus Saito-Madsen skrev til mig om at holde tale i dag, så var det med temaet “blikket udefra på grundloven.” Og det vil jeg gerne give. Men hvis vi skal snakke om hvem der er “udenfor”, så kræver det en besværlig samtale om hvem der er “indenfor”. Og hvorfor der kan opstå gnidninger mellem disse “modparter”.

En af mine færøske veninder fortalte mig engang om noget, hun igen og igen oplevede, da hun som teenager begyndte at gå i byen. Til fester nød hun at snakke med mænd. At diskutere med dem, eller at danse med dem.

35

Men selv den varmeste og mest empatiske samtale med en fyr måtte altid ledsages af en vis skepsis. For i mødet med mændene kunne hun aldrig helt glemme, at hun selv var en kvinde med kvindelige former.

40 Denne samme skepsis kan nogle gange præge den demokratiske samtale mellem ulige parter. Og man finder den i Jóannes Paturssons ambivalente forhold til den danske grundlov.

45 Den danske grundlov er i sig selv smuk helt ind til kernen. Den rammesætter demokratiet og danskernes rettigheder og fungerer som en udstrakt hånd til borgerne om at deltage i det danske demokrati.

Men på mange måder har færinger set den danske grundlov som en udstrakt hånd "udefra." Noget som skulle betragtes med den samme blanding af lyst og
50 skepsis som min veninde havde overfor unge mænd i nattelivet: Hvor man ikke bare blindt overgiver sig til den charmerende og veltalende modpart.

For når færøske politikere har forsøgt at udvide hjemmestyret og opnå større medbestemmelse, er de ofte blevet mødt med et svar, der kan sammenfattes
55 ganske enkelt: Grundloven tillader det ikke. Det så man i paragraf 6 i WTO-anmodningerne. Og med tiden skabte det en tilbagevendende følelse på Færøerne af, at grundloven ikke gav flere muligheder, men tværtimod satte begrænsninger.

60 Det er svært at beskrive, hvordan det føles, når spillereglerne i praksis bliver fastlagt af nogen udefra. Når man som gruppe ikke føler sig hørt, men snarere placeret i udkanten af den store fortælling.

Den følelse findes egentlig mange steder i vores polariserede samtid. Hos dem,
65 der mener, at statsradiofonien har en venstreorienteret slagside. Og hos vores medborgere med indvandrerbaggrund, som sjældent ser sig selv repræsenteret positivt i samfundsdebatten.

70 Men det er netop i sådanne situationer, at man må holde fast i den vanskelige demokratiske samtale og insistere på at være konstruktiv. Selv hvis man føler sig tilsidesat. Og især hvis man føler sig såret. Alternativet er at synke ned i en tilbagelænet kynisme, hvor man ligesom Michael Schøt mener at politik er noget der bliver lavet “på folk” i stedet for “til folk”.

75

Man er aldrig garanteret at få sin vilje i den konstruktive samtale. Til gengæld er man i overhængende risiko for at finde ud af, at modparten ikke er en todimensionel karikatur med skumle bagtanker. Men derimod hellere et levende menneske med egne holdninger og tanker. Som måske endda har ret. Engang
80 imellem.

I flere af disse konstruktive samtaler mellem Færøerne og Danmark, har den danske stat faktisk vist sig at være lydhør og villig til at gå langt for at finde fælles løsninger. Det mest berømte eksempel er fra 1990, hvor den færøske regering
85 forhandlede med daværende statsminister Poul Schlüter om den færøske undergrund. Fra færøsk side ville man selv lede efter olie i undergrunden, men grundloven sagde på papiret nej: Undergrunden tilhørte det danske rige.

Den færøske regering insisterede, og efter en del tovtrækkeri fandt Schlüter en
90 finurlig løsning, hvor alle love blev overholdt: På papiret tilhører den færøske undergrund det danske rige... Men det der befinder sig i undergrunden, kunne sagtens tilfalde Færøerne og det færøske folk.

Fleksibilitet skaber tillid. Og fordrer til gensidig respekt mellem ulige parter.

95

Den besværlige samtale kræver også, at man selv tager ansvar for egne fejl og mangler. At enhver udefrakommende kritik ikke bare bliver afvist pr. automatik. At man som færing ikke stirrer sig blind på egen andedam, og fejlagtigt tror at omverdenen ikke har noget at tilbyde os.

100

I 1902 afviste færøske politikere et dansk tilbud om at overtage driften af færøske kirker og skoler. Til Jóannes Paturssons store frustration. Men meget er sket siden da. I dag er langt størstedelen af færøske anliggender forankret på Færøerne. Og i den forrige valgperiode valgte færøske politikere endda at skære
105 det danske bloktilskud med 100 millioner kroner. Samtidig deltager Færøerne aktivt i Rigsfællesskabet, har fået fast plads i Nordisk Råds ledelse og har ansøgt om medlemskab af World Trade Organisation. For Færøerne ved, at de er en

lille del af en større verden. En verden, man både bør bidrage til og lære af.

110

Den demokratiske og kulturelle samtale mellem Færøerne, Grønland og Danmark fungerer bedst, når vi er nysgerrige på hinanden. Når vi er villige til at anerkende hinandens forskelle og prøver at lære mere om de bedste sider af hinanden.

115

Denne nysgerrighed er ikke en nyere færøsk opfindelse. Den fandtes allerede i Jóannes Paturssons tid. For den salme jeg reciterede i starten af talen var ikke digtet af Patursson, men kun oversat af ham. Jóannes havde læst en andagtsbog af danske Jakob Paulli og var blevet så rørt af en af dens salmer, at han måtte oversætte den til sit eget modersmål.

120

Salmen "Jeg skar et Navn i Bøgestammen" fra 1890 kom aldrig med i den danske folkekirkes salmebog. Men i sin færøske oversættelse er den blevet en del af Færøernes kulturelle arvesølv. Og med håbet om, at nysgerrighed på andre også kan føre til nysgerrighed på en selv, vil jeg slutte af med fire korte danske vers, som har haft stor betydning for Færøerne, og som ikke bør falde i glemsel:

125

*Jeg skar et Navn i Bøgestammen
dybt ind i selve Veddet Favn;
130 med Tiden groede Barken sammen
og dækkede det skaarne Navn.*

130

*Men Bøgen faldt for Høstens Vinde,
og under Barkens Brynje grå
135 urørt jeg fandt i Veddet inde
det gamle Navnemærke stå.*

135

*Ja, vil du skrive med din stærke
og milde Faderhånd, o Gud!
140 dybt i min Sjæl dit Navnemærke,
så kan det aldrig slettes ud.*

140

*Og falder jeg for Høstens Vinde,
så lad, når alt er gennemstridt,
145 mig bevaret dybest inde
et Navn, o Herre, som er dit.*

145

Tak.

150

Kilde

Manuskript modtaget af taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler.

Kildetype

Digitalt manuskript

155

Tags

Grundlovstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/andrias-hogennis-grundlovstale>

160

165

170

175

180

185